

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

פסחים צב-צח | פרשת תצוה | גליון מס' 60

דף צב.

גר שנתגייר בערב פסח בית שמאי אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב- בצל"ח הקשה מדוע צריך לטבול עוד פעם, הלא כבר טבל לשם גירות דבלא טבילה לא הי' גר כלל, וא"כ מדוע שוב צריך לטבול פעם אחרת, ועיי"ש מה שהאריך בזה.

ובמנחת חינוך בקומץ המנחה (מצוה ה אות כ) הביאו ותמה עליו דהא גר צריך להביא קרבן אחר גירותו, וקודם הקרבן הוה ליה מחוסר כפרה ואסור בקדשים כמבואר בכריתות (ח ע"ב) וברמב"ם פ"א מהל' מחוסרי כפרה (ה"ב), ומחוסר כפרה מוסר קרבנותיו לבית דין בערב פסח ועושה פסח כמבואר ברמב"ם פ"ו מה' קרבן פסח (ה"ד), וא"כ שפיר צריך טבילה פעם שנית, כי ודאי מביא כפרתו ואז צריך לטבול אח"כ לקודש וכדאיתא במשנה בחגיגה (כא ע"א) ופסקה הרמב"ם בפ"ב מהלכות אבות הטומאות (הט"ו), וע"כ טובל הגר פעם נוספת.

וכתב דשוב הראה לו חכם אחד בתוס' בחגיגה שם (ד"ה האונן) דכתבו דמחוסר כפרה דגר אין צריך טבילה בקודש, ורק מחוסר כפרה דטומאה צריך טבילה לקודש עיין שם. וע"ע מש"כ בזה בהערות הגרי"ש אלישיב (חגיגה דף כא).

דף צב:

איתמר היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו רב נחמן אמר הורצה רב ששת אמר לא הורצה וכו' - כתב המנחת חינוך (מצוה ש"פ אות י') דנראה דלאו דוקא בשלח שליוח דלא הורצה לרב ששת, אלא אפילו בא בעצמו במרוצה ע"י סוסים בתוך זמן שחיטה הוא נפטר לרב ששת בפטור של דרך רחוקה, ואם שחט וזרק לא הורצה, דמה לי הוא מה לי שלוחו.

אמנם עיין באבי עזרי (פ"ה דקרבן פסח) שהשיג על המנח"ח וס"ל דכל שהגיע לפני השקיעה יכול

לשחוט אפילו לרב ששת, וכדבריו מבואר בקרית ספר (קרבן פסח פ"ה, והובא לקמן צב א) וע"ע בשפת אמת (צב א) ובשאגת ארי' (סי' יז), ודו"ק.

דף צג.

גר שנתגייר בין שני פסחים, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים - חייב לעשות פסח שני. דברי רבי. רבי נתן אומר: כל שזקוק לראשון - זקוק לשני, כל שאין זקוק לראשון אין זקוק לשני- הנה יש לדון היכא שיבנה ביהמ"ק בין פסח ראשון לשני אי יקריבו כל ישראל פסח שני?

והנה חקירה זו נכונה היא אף אם יבנה ביהמ"ק סמוך למועד פסח, דאף שיהי' הציבור טמאי מתים, זה אינו מעכבם מלעבוד וכדאי' בתוספות (תענית דף יז:) שכתבו ע"ד הגמ' דבעינן כהנים הראויים לעבודה וליכא - וא"ת והלא בלא יין נמי אסורין בעבודה דטמאי מתים ניהו וצריכין הזאה ג' [וז'] ואמאי אסרי להו יין וי"ל דמ"מ מותרין בעבודת צבור דטומאה הותרה בצבור. ע"כ. וכן עיין בשו"ת חתם סופר (חלק ב (יורה דעה) סימן שו) שציין שבספר כפתור ופרח כ' שא"ל רבינו ברוך שר"ח הכהן מפר"ש [בעל התוס'] אמר לבוא לירושלים בשנת י"ז לאלף הששי ושיקריב קרבנות בזה"ז ואני מטרדתי לא שאלתי מה נעשה מטומאתינו ואנה הכהני' המיוחסים ונזכרתי שאין לחוש על הטומאה וכו' שקרבנות צבור דוחי' את השבת ואת הטומאה וכו' עכ"ל.

וכבר מצינו נידון זה בירושלמי (פסחים פרק ט, א) וזה"ל שם: ניתן לישראל לבנות בית הבחירה. יחיד עושה פסח שני ואין צבור עושין פסח שני. ר' יודה אומר ציבור עושה פסח שני שכן מצינו בחזקיה שעשה פסח שני הדא הוא דכתיב [דברי הימים ב ל יח] כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה וגו'. [ונציין

מה דאיתא במשך חכמה (במדבר פרק כח) שכתב: הנה בתוספתא וירושלמי פסחים (ט, א) פליגי אם ניתן להם לישראל לבנות בית הבחירה היינו שניתן להם רשות לבנות בית המקדש, וכמו שהיה בימי ר' יהושע בן חנניה [מדרש רבה פרשת תולדות] - ואם ניתן רשות אחר הפסח, ונבנה בית המקדש קודם פסח שני, סבר ר' יהודה דהצבור עושים בפסח שני, דאם הם טמאים עושים הראשון, אבל כיון שלא היה בית המקדש, עדיפא מאילו היו זבים בפסח ראשון, ואין כאן המקום להאריך. ומביא מחזקיה המלך שעשה הצבור לעשות פסח שני, יעויין שם היטב. וכיון שלא יכלו לטהר הבית בראשון, הוי כמו שלא נבנה עד לאחר הפסח. ונראה לי דזה הוי דריש חזקיה מה דכתוב "ובחודש הראשון וכו' פסח לה", "ובחמשה עשר לחודש הזה", ולא כתב "בחודש הראשון", וכתוב "הזה" [דלא כמו בחודש השביעי]. וכן כתוב באמור, הוא להורות דאם כל ישראל לא היה להם בית הבחירה בניסן, ואז עושים כל ישראל הפסח בחודש השני, ובזה הזמן שכל ישראל עושים פסח בחודש השני, גם כן אז עושים כל ישראל חג המצות בשני שבעת ימים, אף על גב דפסח שני של יחידים נאכל על מצות רק בליל טו. אבל כשכל ישראל עושים אותו, אז עושים חג מצות שבעת ימים. לכן כתוב "ובחמשה עשר לחודש הזה", פירוש, לחודש שנעשה הפסח מכל ישראל, אז "חג המצות שבעת ימים". אף אם אינו בחודש הראשון, רק בארבעה עשר של חודש השני, אז ב - ט"ו הוי חג המצות שבעת ימים. לזה עשה חזקיה חג המצות בחודש השני, וכמו דכתוב בדברי הימים (ב, ל, יג) "ויאספו (ירושלים עם רב) לעשות חג המצות (בחודש השני)".

ועיין במנחת חינוך (מצוה שפ) שכתב שכלל עיקר ד"ז דמיעוט ורוב גזה"כ הוא רק בעומדים כאן ויכולים לעשות הפסח א"כ נראה ברור אם יבנה הבית ב"ב בין ב' הפסחים ע' בש"ס דר"ה גבי עומר דאיבני בחמיסר כיון דבראשון לא היו ישראל שם ולא הי' מקדש אין חילוק בין רוב למיעוט א"כ כל ישראל חייבים לעשות פסח שני כמו גרים הרבה כי דינים אלו דרוב ומיעוט הם רק העומדים חוץ לעזרה כמבואר בר"מ ובש"ס ובירושלמי אבל באין עומדים ואין בית המקדש אין החשבון הזה וכל ישראל יעשו פ"ש כנ"ב. ואני כותב זה בין שני הפסחים יה"ר שיבנה מהרה קודם פ"ש ונזכה ונעשה הפ"ש אמן ואמן. שוב אח"ז רב ראיתי בירושלמי פ' מי שהיה שהוא פלוגתא דתנאי אם יבנה בהמ"ק בין פ"א לפ"ש דחד אמר דיקריבו ישראל פ"ש וח"א דלא יקריבו ע"ש.

ובס' דף על הדף (פסחים דף קטו). מובא שאיש אחד מלבוב נכנס להגה"ק ר' יוסף שאול נטנזון בעל שו"ת שואל ומשיב בלבוב להפרד ממנו שנוסע על חג הפסח להרה"ק מבלזא ז"ע, אז הגה"ק בעל שואל ומשיב אמר להחסיד בזה"ל: "היות שאתה נוסע על חג הפסח לבעלזא שאל נא את הגה"ק מבעלזא למה בעל ההגדה מביא את הפסוק של פסח שני", והגה"ק מבעלזא אמר את התשובה הנ"ל, שאנחנו מבקשים היות שלא זכינו לעשות את הפסח שני. וכשמע השואל ומשיב את התשובה אמר לתמוה ע"ז, דהרי הצבור אין עושין פסח שני? ואדמו"ר מבעלזא ז"ע השיב, דמפורש בירושלמי בפרק מי שהיה (פ"ט ה"א) דאם ניתן לישראל לבנות בית הבחירה, ר' יהודה אומר צבור ועושין פסח שני, עיין שם. ומשמע מזה דכשיבנה בית המקדש בימים שבין פסח ראשון לפסח שני אז יביאו כל הקהל פסח שני, ע"כ.

שם - בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ה קל) דן מה דינו של קטן שהגדיל בעשירי באב כשחל ט' באב בשבת ונדחה ליום ראשון, האם חייב לצום, או שמא מאחר וביום התשיעי באב היה קטן ופטור, לכן אינו חייב בעשירי, והוכיח מסוגיין שמבואר דקטן שהגדיל בין ב' פסחים פטור מפסח שני, מכיון שהוא תשלומין דראשון, הכא נמי בקטן שהגדיל בעשירי באב דהוא תשלומין מיום ט' באב, וכיון שאז היה קטן הרי פטור גם מהתשלומין. ובסוף מסיק דלא דומה, שהרי היה ידוע לחז"ל שיזדמן ט"ב גם בשבת, ותיקנו מראש שיתענו בעשירי, וחדא תקנה היא ולא תשלומין.

דף צד.

ת"ר היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים יכול יהא חייב ת"ל ובדרך לא היה והלא היה בדרך היה - הנה בשו"ע יו"ד (סי' שעה ס"ח) איתא דמי שמת לו קרוב והיה במקום קרוב שהוא מהלך י' פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד, כשהוא בא מצטרף לגדול הבית. ודנו האחרונים מה יהיה באופן שנמצא במקום רחוק יותר מי' פרסאות אך יכול לבא ע"י הרכבת באותו יום האם יכול להצטרף או לא.

ובשו"ת האלף לך שלמה להגאון ר' שלמה קלוגר זצ"ל (יו"ד סי' שט) כתב שמקום רחוק או מקום קרוב בדיני אבילות, הכל תלוי בהליכה ברגל ולא בסוסים ופרדים, וכמו שמצינו כאן בגמרא דאף שיכול לבא בסוסים ובפרדים ולהקריב קרבן פסח, מ"מ נחשב דרך רחוקה כי בהליכה ברגל לא יכול לבא. וכן כתב נמי בשו"ת טוב טעם ודעת (תליתאה

ח"ב סי' רטז). וכן כתב גם בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' שסא), עיין שם.

אמנם הגאון ר' שלמה קוועטש זצ"ל בשו"ת חכמת שלמה (סי' יג), וכן בשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' סז) ובשו"ת בית אבי (ח"ב סי' צ) דחו הראיה מהגמרא כאן, דכאן הוי גזירת הכתוב דגלי קרא ובדרך לא היה דזה נחשב דרך רחוקה משא"כ באבילות, עיין שם. ועיין עוד בשו"ת יביע אומר (ח"ז יו"ד סי' מג אות ג) מש"כ בזה.

ויש שצינו לדברי השואל ומשיב (מהדו"ק ח"ג סי' ק"ג) הכותב: "אף שכהיום יש נתיבות ברזל ויכולים ליסע הרבה פרסאות ביום, מ"מ לא מקרי מהלך יום אחד כמ"ש בחיבורי יד שאול, ואין משערין רק במה שהוא על פי דרך הטבע לא עפ"י תחבולות שנתחדשו בזמנינו, דאם לא כן ישתנו דרכי התורה מדי יום ביומו וכו', ועי' מכות ה' ע"א מהו דתימא ניחוש לגמלא פרחא קמ"ל" [פרש"י שם: מין גמלים יש שהם קלים במרוצתם כעוף הפורח. כלומר, מבואר בגמרא בסוגיא דעדים זוממין שאם היו היו העדים בבוקר במקום אחד ובערב במקום אחר תלוי אם אפשר להגיע למקום זה בדרך רגילה, ולא חוששים לגמלא פרחא"].

וכן מסיק בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ב סימן צט) ש"אף בזמנינו שנתחדשו הטעלגראפין ומסילת הברזל בכל זאת מיקרי מקום קרוב רק שיעור עשרה פרסאות". וכן כתב בקצור שלחן ערוך שערים מצויינים בהלכה (סי' רד אות ט) וז"ל: "וצ"ע בזמנינו שמשתמשים באוירון וטסים מקצה העולם עד קצהו ביום אחד ונמצא שנדחה דין פשוט בפוסקים, ובאמת אין מקילין באוירון".

עוד נציין שהבית יעקב (סימן לה) דן בשאלה זו לגבי נטילת ידים שחוזר עד מיל. אם יש לחלק בזה בין רוכב על סוס להולך ברגליו, והרוכב על סוס ירכב מרחק של י"ח דקות רכיבה. וכתב לפשוט ממסכת פסחים דף צד ע"א דאף שיכול להיכנס בסוסים חשוב דרך רחוקה, ולכן גם בענינו דרך רחוקה נמדדת מה שיכול לילך ברגליו ולא מה שיכול להיכנס דרך סוסים. אולם בישועות יעקב (או"ח רמט סק"א) הביא את דברי הבית יעקב, ודחה דשאני גבי פסח דגלי קרא. ויעוין בביאור הלכה (סימן קסג ד"ה ברחוק) שדן בשאלה זו וכתב אם אין מים לפניו ברחוק יותר מד' מילין, ולאחריו מיל יטול ידיו במפה. ומסתברא דכשהוא נוסע בגמלא פרחא [כגון על פאסט (עגלת הזואר) וכיו"ב] אין חושבין לפי אורך הדרך, אלא לפי חשבון הזמן של הילוך ד' מילין..., יעו"ש.

דף צה.

השני חמץ ומצה עמו בבית - הנה רש"י עה"ת (במדבר ט, י) כתב: פסח שני מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם יום טוב, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו ע"כ. ועי' ברבינו בחיי (פר' בהעלתך שם) שמעתיק לשון רש"י ומסיים: כן פירש"י ז"ל עכ"ל. וכנראה רוצה להדגיש החידוש שבדברים אלו ודו"ק. וידועים דברי המנחת חינוך (מצוה שפ"א) שכתב לתמוה מאוד בדברי רש"י אלו, דהיכן מצא מקור לכך שיש איסור לאכול חמץ בזמן ויחד עם אכילת הפסח שני ונשאר בזה בצע"ג ע"ש. וכתב במשך חכמה ד"ל דהוא לאו הבא מכלל עשה, כיון שכתוב בתורה על מצות ומרורים יאכלוהו, א"כ צריך לאכלו דוקא עם המצה ולא עם החמץ עכ"ד. ועוד הוכיח במשך חכמה שם מהתוספתא (פ"ח דפסחים ה"ג) כדברי רש"י שיש איסור בזמן אכילת הפסח שני לאכול יחד עמו חמץ ע"ש. ולנכון העיר הגר"ז פראג בקובץ מוריה (שנה י"א גליון ט - י עמ' ע"ב) ע"ד המשך חכמה עפ"י מה שכתבו הפוסקים דבמ"ע חיובית ל"ש למידק ענין של לאו הבא מכלל עשה כיון דקרא איצטריך לגופי למצוה ולא לדייק מיניה איסורא ע"ש מש"כ כן מכמה וכמה מגדולי האחרונים (ערוך לנר יבמות נ"ד ב) וסה"מ להגרי"פ פרלה עשה ע"ו (עמ' 592) ע"ש עוד) וא"כ א"א לדרוש כאן ענין של לאו הבא מכלל עשה.

וכתבו כמה מהאחרונים (ראה באמבוהא דספרי פר' בהעלתך אות ל"ז, ובהקדמת המו"ל (הרה"ג מפלאוונה ז"ל) לספר אהל שלמה - על הרה"ק מרדומסק זצ"ל) ד"ל הפי' ברש"י: ואין איסור חמץ. אלא (שרי לאכול) וזה"פ: עמו, היינו, החמץ יכול להיות עם האדם - באכילתו - בעת שאוכל הפסח שני עכ"ד. וכ"כ באבי עזרי (הל' קרבן פסח פ"י הלכה ט"ו), וכדברים הנ"ל בביאור דברי רש"י כתב גם בכלי חמדה ע"ש.

אכן הפני יהושע בחי' לקדושין (ל"ח. בתוד"ה אקרוב וכו') לומד בפשיטות הפי' ברש"י דאה"נ יש איסור אכילת חמץ בעת אכילת הפסח שני ע"ש, וכן נראה מאוד מלשון רש"י סוכה (מ"ז: ד"ה ופנית וכו') שכתב: פסח שני אינו אסור בחמץ אלא שטעון מצה למצוה ואוכל חמץ מיד עכ"ל. ומזה שנקט ואוכל חמץ מיד, משמע דר"ל מיד אחרי שאוכל הפסח יכול לאכול המצה אבל לא יחד ובאותה עת וז"ב ופשוט לכאורה, ועי' בקובץ מוריה (שנה י"ט גליון ז - ט ע"ט) מש"כ בזה. ובס' דף על הדף כאן.

עוד נציין שבמה שכתב רש"י כאן: מצה וחמץ עמו בבית וכו'. הוכיח רבינו החיד"א בפתח עינים למנחות (מ"ה: ד"ה תוס' ד"ה קרבו וכו') דבמדבר

אמנם התוספת ר"ד כאן כתב בהדיא דאפילו כשעדיין לא הפריש בנו פסח אינו יכול לצאת בקרבן של אביו מדין ירושה, דהקרבן נקרא ע"ש אביו לא על שמו, וכדמבואר בריש תמורה דאיכא למ"ד דזורש אינו סומך ואינו ממיר. (ועי' באוצר הספרא שהעיר על התוס' ר"ד דאין ללמוד פסח משאר קרבנות, מאחר דיכול למנות אחרים עמו על פסחו).

עוד נציין שהגאון רבי מנחם זעמבא זצ"ל (באוצר הספרא) העיר דאמאי נקט התנא דוקא "בנו" ולא סתם "יורש", וכתב דנראה דהא דאין הבן יורש את חלקו של אביו בקרבן פסח הוא משום דקי"ל דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין (ומה"ט כתב התוס' ישנים ביומא נא. דאין לצאת חובת פסח בתמורת הפסח), ואינו דומה לממנה אחרים עמו על פסחו, דשאני התם דמקדישו לכתחילה על דעת כן שיצאו בו כל מי שיתמנה עמו, וכמש"כ התוס' לעיל פט: ד"ה וזה. וע"כ אפש"ל דדוקא נקט התנא בנו למעט בתו דשפיר יכולה להביא פסחו של אביה, למ"ד (לעיל צ ב) דנשים בראשון רשות, וע"כ יכולה לצאת גם כשאינה מביאה מן החולין.

היה לבני"י לחם, ותמה על מה שכתבו בתוס' (שם ד"ה קרבו וכו') בשם רש"י דבמדבר לא היה להם לחם ורק מן ע"ש (ובלא"ה הרי ברש"י שם לא כתב כמו שהביאו תוס' בשמו וצ"ע). ומכאן הוכיח החיד"א דהיה להם כן לחם במדבר וע"ש עוד. וע"ע במלאכת שלמה על המשניות (פ"ד דמנחות מ"ג ד"ה קרבו כבשים וכו') שהביא כע"ז בשם החכם סולימאן ז"ל שתמה על רש"י הנ"ל (כפי שהביאוהו בתוס') שהרי הקריבו לחם הפנים במדבר וכו', וע"ע בנחל קדומים לחיד"א (פר' פקודי) ובקרבן אורה למנחות (שם) וע"ע בספר מנחת עני (ח"א עמ' ע"ד ובהג"ה ד' שם),

דף צו.

בו מילת זכריו ועבדיו מעכבת, ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה- נשאל הגר"ח מבריסק זצ"ל בענין מילת זכריו ועבדיו דמעכבת בפסח, אם מצות המילה היא מעכבת, או הערלות היא מעכבת. והביא רא"י ע"ז מהא דפסק הרמב"ם (שם) בקרבן פסח דטבילת אמהותיו לשם עבדות מעכבת, ודבר זה מפי הקבלה שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים. והביאור אמר הגר"ח זצ"ל דגיות גופא זה הוי ערלות, וכדכתיב בקרא כל הגוים ערלים, וא"כ אף אמהות קודם שטבלו מיקרי ערלות, וע"י הטבילה פקע ערלות וכמאן דמהילא דמיא. עכ"פ נתבאר מזה דהערלות היא המעכבת ולא מצות המילה, דמצות מילה עכ"פ ליכא בשפחה. [וציינו שם לע"ע בחידושי הגר"ז מנחות דף עג ע"ב ועי' בקהלות יעקב יבמות ס"י מג סק"ג מש"כ בביאור ד' הגר"ח].

דף צח.

ת"ר המפריש פסחו ומת אם בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים- הזרע אברהם (ס"ו אות ב') תמה דגם אם לא היה בנו ממונה עמו מ"מ יחשב כמנוי ע"י ירושה, דהא מינוי הפסח אפשר למוכרו, וכמש"כ התוס' בב"ק סו: ד"ה דגזל קרבן מהא דיכול למנות אחרים עמו על פסחו, ודוחק גדול לומר שכבר היה ממונה על פסח אחר.

זכר לטחצית השקל כהוראת הח"ח

**ע"פ פסק הח"ח 'זכר לטחצית השקל'
יש ליתן ל'בית מדרש גבוה לכהנים'
המכין את הכהנים לעבודת ביהמ"ק**

וכפי שכתב בהשמטה לביאור הלכה סי' תרצד (הובא בס' 'כל כתבי הח"ח', מכתבים ומאמרים) וז"ל: 'מן הראוי שכל אחד מישראל יתן מחצית השקל ממש בכל שנה כמו בזמן המקדש, ולזה יהי קופה מיוחדת, ומוזה יושיבו בכמה מקומות חבורות ת"ח שיהיו עוסקים בעניני עבודה, ויחשב לפני הקב"ה כאילו הקריבום, ויהי זכות לכלל ישראל עי"ז.'

דרכי התרוסה: * התקשרו למס' 0504166339 והעבירו תרומתכם * ניתן לתרום דרך מכשירי נדרים עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' ביתר | וכן במכשירי קהילות בקטגוריית תורת הקרבנות עבור הנ"ל. * בקופות המוצבות בבתי הכנסת המרכזיים.

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המוגיד ממועזריטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לשמוע את השיעורים ב'קול הלשון' במס' 03-6171111 * להקיש *7 * ואז קוד 66339 * שלוחה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

בכתובת זו ניתן לקבל גם את הגליון היוצא ע"י 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק.